

راهکارهایی برای این موضوع وجود دارد که یکی از آن‌ها اقتباس سینمایی است.

مهمترین چالش‌ها برای تحقق این اقتباس چیست که ما معمولاً کمتر به سمت آن حرکت می‌کنیم؟

هر اثر مکتوبی که خواهد به اثری تصویری بدل شود باید تغییرات را بپذیرد. اثر مکتوب با واژگان در ارتباط است که محدودیت کمتری را می‌پذیرد در حالی که تصویر با محدودیت‌های بیش‌تری همراه است و همین موضوع بحث اقتباس ادبی را با مشکلاتی مواجه کرده و می‌کند. این‌که خواهیم یک اثر مکتوب را عیناً به یک اثر سینمایی بدل کنیم غیرممکن است چون ذات این دو با همدیگر متفاوت است ولی مشکل بزرگ ما این است که در بحث سرمایه‌گذاری در زمینه سینمای کودک و نوجوان ایران به غیر از کانون جای دیگری فعال نیست. ضمن اینکه تعامل لازم بین نویسندگان و سینماگران به وجود نیامده است که البته این موضوع دلایل متعدد دارد.

یعنی شما عدم تعامل میان نویسندگان و سینماگران و بحث بودجه را به عنوان دو چالش عمده در این زمینه می‌دانید؟

بحث اقتباس سینمایی، بحث مهمی است. اگر در کشورهای غربی اقتباس امری جدی است و به ندرت ممکن است زمانی مطرح و منتشر شود و به فیلم تبدیل نشود، علتش آن است که در آنجا تولید فیلم مسائل کم‌تری نسبت به کشور ما دارد. در سینما حرف اول را بودجه می‌زند. در ادبیات فضای خاصی برای تولید لازم نیست. در کشور ما با توجه به بودجه‌ای که برای ساخت آثار سینمایی اختصاص داده می‌شود، اقتباس تنها مختص آثار رنالیستی می‌شود و از ادبیات رنالیستی نمی‌شود پارا کمی فراتر گذاشت؛ چون مسأله سینما صنعت است؛ بنابراین سینمایی که می‌خواهد اقتباس ادبی کند، تنها به دنبال ادبیات رئال است و مگر انیمیشن بتواند این بار را به دوش بکشد. بنابراین ما بخش زیادی از منابع داستانی را از دست می‌دهیم؛ چون کتاب برای این‌که فیلم شود، نوشته نمی‌شود؛ بنابراین فیلم‌سازان شاید از برخی رمان‌ها تنها شخصیت، طرح یا سوژه بگیرند. اکثر آثار مکتوب ما یا سوژه‌های مناسب دارند، یا طرح یک فیلم یا حتی یک فیلم‌نامه کامل هستند. اما بسیاری از آن‌ها کنار گذاشته می‌شوند؛ چون ما بودجه ساخت آن‌ها را نداریم و آثاری که از بس‌تر رئال کمی آن‌ورتر می‌روند، حذف می‌شوند؛ چون امکان تولید آن‌ها برای ما فراهم نیست.

و ترجمه بود. اما هیچ‌کدام از این طرح‌ها به سبب شدت گرفتن بحران‌های اقتصادی ادامه نیافت، در حالی‌که تداوم هر کدام از این طرح‌ها می‌توانست برآیند زیادی داشته باشد. در مجموع، شرایط حوزه نشر در حال حاضر به شکلی شده است که اگر یک زمانی می‌گفتند کتاب جزو بیست و چندمین کالای سبد خانوار است، امروز دیگر عملاً در این سبد جایی ندارد!

راه‌کاری که شما در این زمینه ارائه می‌دهید چیست؟

البته پیش از هر چیز به این مسئله توجه داشته باشیم که مرتفع کردن معضلات حوزه نشر، یک تنه به دست اهالی فرهنگ و هنر کار ساز نیست، بلکه لازم است تادر این زمینه، در سیاست‌های کلان فرهنگی بازنگری صورت بگیرد، بلکه کتابخوانی به مسیر گذشته برگردد و بیش‌از پیش در بطن جامعه ساری و جاری شود. به بیان ساده‌تر، برای این‌که کتابخوانی در جامعه بیشتر جا بیفتد، اقدامات اساسی از سوی دولت لازم است و از عهده هنرمند، نویسنده و مترجم به تنهایی کاری در این زمینه بر نمی‌آید. برخی تصور می‌کنند که خواندن کتاب، تنها به ارتقاء سطح دانش عمومی منجر می‌شود. در حالی‌که کتاب رسالتی مهم‌تر از این‌ها دارد. در واقع در جامعه‌ای که سرانه مطالعه بالایی دارد، بزهرکاری، طلاق و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر کاسته می‌شود. به همین خاطر است که اهالی فرهنگ و سیاست‌گذاران فرهنگی باید دست به دست هم بدهند تا کتاب سر یا باقی بماند. بدیهی است که وقتی ابعاد فرهنگی در یک جامعه نزول می‌یابد، رفتار اجتماعی هم دستخوش فروپاشی می‌شود. کتاب این حسن را دارد که در مقابل تمام ناهنجاری‌ها و مشکلات اجتماعی بايستند و مانع از بروز آسیب‌های بیشتر شود. با این حال و با وجود مشکلاتی که به اجمال در باره حوزه نشر به آنها اشاره کردم، وقتی به کتاب‌های خوب و پرمحتوا در حوزه تالیف و ترجمه برمی‌خورم، به‌ویژه آن دست از آثاری که در حوزه مباحث تئوریک تولید شده‌اند، بی‌اختیار دلم برای آن مولف و پژوهشگر می‌سوزد که عمر و جوانی خود را صرف نگارش چه اثر باارزشی کرده و حالا چنین کتابی به دلیل مشکلات نشر، در بهترین حالت در ۳۰۰ یا ۴۰۰ نسخه عرضه می‌شود. تازه در این حالت هم، مولف تعدادی از کتاب‌ها را خودش تهیه کرده و به اطرافیان هدیه می‌دهد. یعنی چاپ کتاب در حال حاضر نه تنها به لحاظ مالی، آورده‌ای برای ناشر و مولف در پی ندارد که با وجود تیراژهای اندک، عملاً کتاب هم به دست مخاطب خودش نمی‌رسد. البته

در حاشیه قرار گرفته‌اند. خاطر م هست، در سال‌های گذشته، ما ۱۵۰ ناشر در حوزه ادبیات کودک داشتیم که اغلب آنها ناشران خصوصی و خود بودند و در طول یک سال، چندین کتاب چاپ می‌کردند. این گروه از ناشران اگر چه با مشکل توزیع روبه‌رو بودند اما روزگار خود را به هر شکلی که بود می‌گذراندند. امروز اما در چنین شرایطی، موقعیت این ناشران به مخاطره افتاده است و می‌توان گفت، در حوزه ادبیات کودک، وضعیت چاپ و نشر کتاب به مراتب بدتر از سایر شاخه‌های نشر شده است.

به همین خاطر است که چندسالی است با پدیده کتاب‌سازی که به نظر آفت بزرگ حوزه کتاب در شرایط فعلی است مواجه شده‌ایم؟

بله؛ دلیلش هم این است که ناشران برای آن‌که بتوانند چرخه اقتصادی خود را بچرخانند، به سمت چاپ کتاب‌های مصرفی، زرد و بازاری می‌روند، با این فکر که امروز را بگذرانند تا فردا شود و آن وقت فکری برای فردا نکنند. در نتیجه، بازار کتاب از آثاری اشباع شده است که به لحاظ محتوا، کیفیت ندارند و وقتی مخاطب کتاب‌هایی از این دست را خریداری می‌کند، بی آن‌که یک دور کتاب را بخواند آن را کنار گذاشته و از خرید کتاب دلزده می‌شود. از سوی دیگر، ناشران مطرح هم به دلیل این‌که کتاب‌هایشان از تیراژ بالایی برخوردار است، با مشکل توزیع روبه‌رو هستند. به عنوان مثال، یافتن کتابی در حوزه پژوهش اسطوره‌ای، امروز در بازار کتاب به سختی یافت می‌شود. یا این کتاب‌ها عمدتاً با قیمت بالا عرضه می‌شوند که خارج از توان مخاطب است. به نظر می‌رسد، در این زمینه ناشران دولتی بیشتر سرپا مانده‌اند. هر چند، فعالیت آنها هم پاس‌خگوی حوزه نشر نیست. ضمن این‌که در تمام دنیا، بخش خصوصی که با جدیت و علاقه کار چاپ می‌کند و فعالیتش محدود به روزمرگی و کارمندی نیست و کار برایش معنای بیشتری دارد، عملکرد تأثیرگذارتری بر جامعه و فرهنگ می‌گذارد و اگر در هر زمانی، بخش خصوصی تضعیف شود فاجعه است. به خصوص این‌که در بخش دولتی با تغییر دوره‌ای مدیران، طرح و برنامه‌های خوبی هم که می‌توانند در درازمدت به نفع آن حوزه باشد ناتمام می‌ماند. کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال‌های اخیر پروژه خوب «مان نوجوان» را دنبال کرد که این طرح برای کانون در آن مقطع یادگار ارزشمندی به شمار می‌رود. یا همین‌طور، انتشارات علمی فرهنگی که مجموعه اسطوره‌شناسی را کار کرد که از جمله حرکت‌های خوب این نشر در قالب تالیف

سینمایی که می‌خواهد اقتباس ادبی کند، تنها به دنبال ادبیات رئال است و مگر انیمیشن بتواند این بار را به دوش بکشد. بنابراین ما بخش زیادی از منابع داستانی را از دست می‌دهیم؛ چون کتاب برای این‌که فیلم شود، نوشته نمی‌شود